Raadsvergadering

Zaaknummer Z24144326
Onderwerp: Verordening Participatiewet, IOAW en IOAZ Edam-Volendam
Portefeuillehouder: Wethouder J. Veerman

Aan de raad.

Voorstel
De Verordening Participatiewet, IOAW en IOAZ Edam-Volendam inclusief toelichting vaststellen.

Kern van het voorstel, samenvatting
Wijzigingen in wet- en regelgeving maken aanpassing van de Afstemmingsverordening en de Re-integratieverordening per 1 januari 2027 noodzakelijk. Daarbij is het wenselijk om de Verordening tegenprestatie formeel in te trekken in plaats deze van rechtswege te laten vervallen. Met dit voorstel wordt uw raad geadviseerd om een nieuwe verzamelverordening vast te stellen: de Verordening Participatiewet, IOAW en IOAZ Edam-Volendam. En daarmee de huidige Re-integratieverordening, Afstemmingsverordening, Handhavingsverordening en Verordening tegenprestatie tegelijkertijd in te trekken. Hiermee wordt invulling gegeven aan de wijzigingen vanuit de Wet uitvoeren breed offensief, de Participatiewet in Balans, de Wet van school naar duurzaam werk en de Wet handhaving sociale zekerheid waaraan de huidige verordeningen nog niet voldoen. Deze wetten zijn bedoeld om de balans tussen bestaanszekerheid, re-integratie en handhaving te verbeteren, de wet begrijpelijker en menselijker te maken en meer maatwerk te kunnen bieden op de diverse onderdelen.

Beleidsdoelstelling / Maatschappelijk effect
Het directe resultaat is het vaststellen van de nieuwe verordening. Daarnaast dienen we met dit voorstel en het vaststellen van de Verordening Participatiewet, IOAW en IOAZ Edam-Volendam meerdere doelen, namelijk:

- Het aan het werk helpen en houden van zo veel mogelijk mensen uit de doelgroep, met speciale aandacht voor mensen met een arbeidsbeperking en kwetsbare jongeren. Daar waar dit (nog) niet mogelijk is bieden we mogelijkheden ter ondersteuning van maatschappelijke participatie.
- Het rechtmatig verstrekken van uitkeringen: handhaving met focus op goede dienstverlening en preventie.

Tegelijkertijd geven we met dit voorstel verdere invulling aan het ‘Integraal beleidskader Sociaal Domein Zelf, Samen, Organiseren 2.0’.

Toelichting en argumenten
De verordeningen op het gebied van de Participatiewet, Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) en Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) bevatten de invulling van de verordeningsopdracht die de uw raad op grond van de genoemde socialezekerheidswetten heeft.
Op 1 januari 2027 zullen deze wetten opnieuw worden aangepast vanwege de inwerkingtreding van extra onderdelen vanuit de Participatiewet in Balans, de nieuwe Wet handhaving sociale zekerheid en de Verzamelwet SZW 2027. Daarnaast is op 1 januari 2026 de Wet van school naar duurzaam werk in werking getreden en is er op het gebied van het Re-integratiebeleid nog een inhaalslag nodig vanwege

de eerdere aanpassingen vanuit de Wet uitvoeren Breed offensief. Al deze wetten brengen wijzigingen met zich mee ten aanzien van de onderdelen die uw raad in een verordening moet vastleggen.

Het belangrijkste argument om een nieuwe verordening vast te stellen is het blijven voldoen aan onze wettelijke verplichtingen, non-compliance met landelijke wetgeving voorkomen en duidelijkheid bieden aan inwoners en werkgevers dan wel organisaties die aan de verordening rechten kunnen ontlenen.

Hieronder lichten we de wetswijzigingen en voorgestelde wijzigingen verder toe, waarbij we ons zullen beperken tot de onderdelen en onderwerpen die in het kader van dit voorstel belangrijk zijn.

Achtergrondinformatie: wetswijzingen en aanpassingen in onze verordening
Wet uitvoeren breed offensief
Deze eerdere wetswijziging vraagt nog om de volgende aanpassingen in de (Re-integratie)verordening:

- De introductie van een expliciet aanvraagrecht in de wet voor *ondersteuning op maat*, vraagt om aanpassing van de artikelen 3 en 4 van de huidige de Re-integratieverordening. In de praktijk werd al bij de matching de benodigde ondersteuning geboden en voorzieningen ingezet. Ambtshalve toekenning waar mogelijk, en op aanvraag waar noodzakelijk (wanneer ambtshalve wettelijk gezien niet kan).
- De proefplaats was in de verordening opgenomen (huidig artikel 14 van de Re-integratieverordening). Een deel van de bepalingen (waaronder de definitie) is overgegaan naar de Participatiewet. In de verordening moet alleen nog maar worden opgenomen onder welke voorwaarden het college toestemming verleent aan een bijstandsgerechtigde om op een proefplaats te werken.
- De raad moet in de verordening opnemen hoe het administratieve proces voor loonkostensubsidie verloopt. In de uitvoering zijn we een paar jaar geleden al aangesloten bij het landelijk geharmoniseerde en vereenvoudigde ‘preferent proces loonkostensubsidie’. De verwijzing naar dit werkproces moet nog worden opgenomen in de verordening.
- Jobcoaching/Persoonlijke ondersteuning was al opgenomen in de verordening (artikel 10 van de huidige Re-integratieverordening) en door het college uitgewerkt in nadere regels. Deze regels zijn landelijk sterker gestroomlijnd door hiervoor de verordeningsopdracht uit te breiden. Hiermee is de bevoegdheid voor het stellen van die regels verschoven van het college naar de gemeenteraad. Dit betekent dat deze in de verordening moeten worden opgenomen. Bij vaststelling van de verordening vervallen de huidige door het college opgestelde nadere regels van rechtswege.
- Het explicieter opnemen hoe wordt voorzien in integrale ondersteuning en voortgezette ondersteuning bij de overgang van onderwijs naar werk, van werk naar onderwijs en van werk naar werk. In lijn met de huidige uitvoeringspraktijk is die explicitering opgenomen in artikel 2.1.3, derde en vierde lid, van de voorliggende verordening.

De voorgestelde wijzigingen voor dit onderdeel hebben daarom vooral een formeel karakter (voldoen aan de wet, technische aanpassingen en verschuiving van bevoegdheden van college naar raad), maar hebben minimaal effect op de uitvoering in onze gemeente.

Participatiewet in Balans
Deze wetswijziging vraagt om de volgende aanpassingen in de verordening:

- Het opnemen van maatschappelijke participatie gericht op arbeidsinschakeling (als middel) en de mogelijke ondersteuning die het college daarbij kan bieden alsmede de voorwaarden daarvoor.

- Het opnemen van maatschappelijke participatie zonder koppeling aan werk (als einddoel) en de mogelijke ondersteuning die het college daarbij kan bieden alsmede de voorwaarden daarvoor.

Uw raad heeft vrijheid in de wijze waarop dit wordt vormgegeven binnen de door de landelijke wetgever meegegeven kaders. Onder maatschappelijke participatie wordt verstaan: het verrichten van onbeloonde activiteiten gericht op deelname aan het maatschappelijk leven.

Voorstel is om zo veel als mogelijk aan te sluiten bij bestaande voorzieningen, mogelijkheden en (laagdrempelige) activiteiten, bijvoorbeeld vanuit de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo). Zo is de voorliggende verordening dan ook ingestoken en dit is ook in lijn met het advies van het Cliëntpanel Participatiewet (bijlage 2 bij dit voorstel) en de bedoeling van de landelijke wetgever. Voor dit specifieke onderdeel vanuit de Participatiewet in Balans heeft het Rijk geen extra middelen beschikbaar gesteld.

Wet van school naar duurzaam werk (in combinatie met de Verzamelwet SZW 2027)
Deze wetswijziging vraagt om de volgende aanpassingen in de verordening:
- Het toevoegen van jongeren aan de wettelijke doelgroep.
- Het opnemen van reactietermijnen bij verzoeken van scholen en onderwijsinstellingen over ondersteuning jongeren.

De Wet van school naar duurzaam werk is in werking getreden op 1 januari 2026. Deze moet de overgang voor kwetsbare jongeren tot 27 jaar van school naar de arbeidsmarkt verbeteren. Scholen en gemeenten (de onderdelen Werk & Inkomen en Onderwijs: leerplicht/doorstroompunt) moeten hiervoor samenwerken om voortijdig schoolverlaten te verminderen en duurzame economische zelfstandigheid te stimuleren. In het kort:
- Scholen moeten aanvullende loopbaanbegeleiding bieden tijdens het onderwijs en na diplomering, gericht op de overgang naar vervolgonderwijs of werk.
- De gemeente (in de rol van leerplicht/doorstoompunt) biedt jongeren zonder startkwalificatie tot 27 jaar begeleiding terug naar school of naar werk.
- De gemeente (als uitvoerder Participatiewet) biedt jongeren tot 27 jaar meer preventieve en passende ondersteuning naar werk, mogelijk in combinatie met scholing.

Er is een gezamenlijk ‘aanvullend’ regionaal programma waarbinnen scholen en gemeenten verplicht samenwerken om voortijdig schoolverlaten en jeugdwerkloosheid tegen te gaan.

Het aanbod van de gemeente als uitvoerder van de Participatiewet moet een plaats krijgen in de verordening. Hoewel de ondersteuning aan jongeren met de Wet van school naar duurzaam werk als 'nieuw' wordt gepresenteerd, was hiervoor eerder al ruimte binnen de wet en de Re-integratieverordening. Zo was het bijvoorbeeld al gebruikelijk binnen onze uitvoeringspraktijk om contact te onderhouden met scholen binnen het voortgezet speciaal onderwijs over leerlingen met uitstroomprofiel arbeidsmarkt om deze tijdig óók vanuit de gemeente te kunnen ondersteunen en op individueel niveau maatwerk te bieden op de route richting het vinden en behouden van werk. En werden jongeren in voorkomende gevallen ook geholpen terug naar onderwijs. Ook was het al mogelijk om ondersteuning te bieden bij een leer-werktraject. Dit laatste instrument was al in de verordening opgenomen (artikel 11 van de huidige Re-integratieverordening).

Wet handhaving sociale zekerheid
Deze wetswijziging vraagt om de volgende aanpassingen in de verordening:

- Het behouden van regels over tekortschietend besef van verantwoordelijkheid.
- Het behouden van procedurele voorschriften.
- De overige inhoud schrappen. De regelgeving wordt gecentraliseerd.

Verdiepende achtergrondinformatie bij deze wet
Voor personen in de bijstand gelden tegenover een aantal rechten die zij hebben ook een aantal wettelijke of opgelegde verplichtingen waaraan deze personen zich moeten houden. Dit kunnen verplichtingen zijn die met het aanvaarden van werk te maken hebben, maar ook verplichtingen die te maken hebben met het meewerken aan onderzoeken, het inleveren van benodigde documenten of het verschijnen op een afspraak. Als personen zich – om welke reden dan ook – niet aan deze verplichtingen houden spreken we van een 'onrechtmatigheid'. Handhaving kan dan nodig zijn.

Vanaf 1 januari 2027 veranderen de landelijke regels over handhaving en meer specifiek 'maatregelen' ingrijpend. De nieuwe Wet handhaving sociale zekerheid omvat het gehele proces vanaf het moment dat een onrechtmatigheid is geconstateerd tot het moment dat een sanctiebesluit ten uitvoer wordt gelegd. De wet ziet op het moment dat de onrechtmatigheid geconstateerd is en behandelt het al dan niet opleggen van een waarschuwing, boete of maatregel (dit laatste is een weigering van de uitkering voor een bepaalde duur en hoogte, om het gedrag van een belanghebbende te 'herstellen') en het proces om daarbij tot een zorgvuldige afweging van belangen te komen. Handhaving is breder dan sanctionering, omdat het ook gaat over het herstellen naar de rechtmatige situatie. De wet bevat dan ook enkele bepalingen rondom het terugvorderen van te veel betaalde uitkeringsgelden en de kwijtschelding van de vordering. Het gaat om een stelselwijziging, waardoor een fundamentele en structurele wijziging voor meerdere organisaties tegelijkertijd wordt doorgevoerd. Dit wetsvoorstel raakt zowel gemeenten als het Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen (UWV) en de Sociale Verzekeringsbank (SVB).

Door de wetswijzigingen wordt de verordeningsopdracht voor uw raad beperkt. De meeste overkoepelende kaders en regels worden straks in centrale wet- en regelgeving opgenomen en bieden meer ruimte voor maatwerk en evenredigheid op individueel niveau. Het college krijgt daarin een belangrijkere rol die een tijdsintensiever beoordelingsproces zal vragen. Binnen de organisatie werken we daarom al aan competentiegerichte én inhoudelijke training en voorlichting voor de uitvoerenden om vanaf 1 januari 2027 over te kunnen gaan naar het werken met de nieuwe regelgeving. Op termijn is ook aanpassing en actualisering nodig van de huidige (nu nog verschillende) beleidsregels. Daar gaan wij als college mee aan de slag.

Voor uw raad betekent dit alleen nog beleidsvrijheid ten aanzien van het onderdeel 'tekortschietend besef van verantwoordelijkheid'. Met het vaststellen van deze nieuwe verordening wordt strijd met de nieuwe landelijke regels voorkomen en invulling gegeven aan de gewijzigde verordeningsopdracht van uw raad.

Bij dit onderdeel wordt middels voorliggende verordening een beleidswijziging voorgesteld ten aanzien van de berekening van de hoogte en de duur van een maatregel bij situaties van tekortschietend besef (anders dan het door eigen toedoen verliezen van werk voorafgaand aan de bijstandsverlening).
Op dit moment wordt hiervoor binnen onze huidige Afstemmingsverordening (artikel 11) gewerkt met vaste percentages gekoppeld aan de periode waarover onnodig eerder, langer, of tot een hoger bedrag een beroep op bijstand wordt gedaan.

Het Cliëntpanel Participatiewet heeft geadviseerd om de maatregel te koppelen aan het benadelingsbedrag en het percentage stapsgewijs te verhogen bij een hoger bedrag. Geadviseerd wordt deze beleidswijziging door te voeren. Voorliggende verordening voorziet daarin. Het staat uw raad uiteraard vrij om daarin een ander afweging te maken.

Overige voorgestelde aanpassingen

- Vanuit de uitvoering was er behoefte aan een vast patroon binnen de artikelen van de in te zetten voorzieningen (*Wat is het? Wat is het doel? Wat zijn de voorwaarden?*). Die aanpassingen zijn doorgevoerd in voorliggende verordening.
- De werkervaringsplaats kan – na vaststelling verordening – in bijzonder gevallen éénmalig worden verlengd met maximaal zes maanden als de situatie dat vereist. Hiermee verbetert het aansluiten bij de persoonlijke omstandigheden van de betrokkene.
- De 'aansprakelijkheid en ongevallenverzekering' wordt in de praktijk niet meer aangeboden, omdat werkgevers dit zelf regelen. Voorgesteld wordt dit artikel niet langer op te nemen.
- Moderniseren van de huidige regels inzake bestrijding misbruik (handhavingsverordening) om deze meer in lijn te brengen met de nieuwe regelgeving.

De Participatiewet schrijft voor dat de gemeenteraad in een verordening regels voor de bestrijding van het ten onrechte ontvangen van bijstand alsmede van misbruik en oneigenlijk gebruik van de wet vastlegt (artikel artikel 8b van de Participatiewet). De tekst uit de huidige handhavingsverordening is gemoderniseerd overgenomen en opgenomen in artikel 6.1.2 van de voorliggende verordening. Ook zijn tekstuele aanpassingen gedaan om de tekst beter aan te laten sluiten bij het gedachtegoed van de Participatiewet in balans en Wet handhaving sociale zekerheid waarbij de menselijke maat, vertrouwen en eenvoud centraal staan en passend handhaven het uitgangspunt wordt. Het betreft in principe géén inhoudelijke wijzigingen.

Kanttekeningen en alternatieven

Landelijke besluitvorming

De landelijke besluitvorming is nog niet op alle onderdelen afgerond. Zo ligt er nog geen besluit waarin de datum inwerkingtreding van artikel I, onderdeel F, van de Participatiewet in balans wordt geregeld en is het wetsvoorstel 'Wet handhaving sociale zekerheid' nog in behandeling bij de Eerste Kamer. Als de landelijke besluitvorming niet op tijd is afgerond, vangt de toevoeging van artikel 149 van de Gemeentewet aan de grondslagen van de verordening deze leemte op.

Financiële middelen en effecten begroting

Het vaststellen van de verordening op zich brengt geen financiële gevolgen met zich mee. Uitgaven op basis van de verordening volgen de reguliere Planning & Control cyclus.

Uitvoering of vervolgproces

Na positieve besluitvorming door de gemeenteraad zal de verordening openbaar bekend worden gemaakt in ons elektronisch gemeenteblad. De verordening is daarna ook via lokaleregelgeving.overheid.nl te vinden.

Daarnaast wordt aandacht besteed aan (preventieve) communicatie/voorlichting over de diverse onderwerpen. Zowel via kanalen zoals onze gemeentelijke website als via andere vormen van communicatie en voorlichting.

Het Cliëntpanel Participatiewet heeft een inhoudelijke terugkoppeling op het advies ontvangen. Na besluitvorming door uw raad zal het Cliëntpanel Participatiewet daarvan ook op de hoogte worden gebracht.

Participatie en communicatie
Sinds eind vorig jaar werken we met drie cliëntpanels om ons te adviseren over de manier waarop wij de Jeugdwet, de Participatiewet of de Wmo uitvoeren. Aan de hand van ambtelijk opgestelde presentaties en de modelverordeningen van de Vereniging van Nederlandse gemeenten (VNG) is het Cliëntpanel Participatiewet verspreid over meerdere sessies (zowel fysiek als digitaal) aan de voorkant meegenomen in de wetswijzigingen en de lokale keuzemogelijkheden daarbij. Op de onderdelen die vragen om inhoudelijke (beleids)keuzes is advies gevraagd en ontvangen. De adviezen zijn overgenomen en verwerkt in voorliggende verordening. Het advies en de terugkoppeling daarop worden ter kennisname met uw raad gedeeld en zijn bijgevoegd als bijlage 2.

Rapportage en evaluatie
Voor de verantwoording zullen we zo veel mogelijk aansluiten bij de reguliere P&C cyclus.

Achterliggende documenten en eerder genomen besluiten
- Afstemmingsverordening Participatiewet, IOAW en IOAZ gemeente Edam-Volendam 2017
- Handhavingsverordening Participatiewet, IOAW en IOAZ gemeente Edam-Volendam
- Re-integratieverordening Participatiewet gemeente Edam-Volendam 2017
- Verordening tegenprestatie gemeente Edam-Volendam 2017

Bijlagen
- Bijlage 1 Was-wordt tabel Re-integratieverordening en Handhavingsverordening
- Bijlage 2 Gevraagd advies Cliëntpanel Participatiewet d.d. 6 oktober 2026 en reactie op advies
- Raadsbesluit Verordening Participatiewet, IOAW en IOAZ Edam-Volendam

Edam-Volendam, d.d.

Het college van burgemeester en wethouders van Edam-Volendam,
de secretaris, de burgemeester,

N.A. Hellingman-Kuiper R.J. Beukers.

Dit voorstel is elektronisch ondertekend. Dit is na besluitvorming zichtbaar op de volgende pagina.